

BU RAPOR
ZSL İŞ BİRLİĞİ İLE
HAZIRLANMIŞTIR.

ZSL
Zoological
Society
of London

2026 YAŞAYAN GEZEĞEN RAPORU

Umut Bilimi

2026 YAŞAYAN GEZEĞEN RAPORU

UMUT BİLİMİ

YAZI İŞLERİ EKİBİ

M. Rebecca Shaw (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Genel Yayın Yönetmeni
 Kimberley Marchant (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Editöryal Yönetici
 Kate Cooke (WWF): Proje Lideri
 Amanda Kegu (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Proje Yöneticisi
 Katie Gough (WWF): İletişim Yöneticisi
 Kate Graves (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Prodüksiyon Yöneticisi
 Emma Ackerley (WWF): İletişim Yöneticisi
 Alex Batka (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Editöryal Yönetici
 Samantha Cheng (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Bilimsel Kanıt Yöneticisi
 Daisy Halliwell ve Hannah Puleston (Londra Zooloji Derneği), Karuna Paudel ve Dina Rasquinha (WWF-Küresel Bilim Ekibi): Editöryal destek ve veri desteği
 Barney Jeffries: Yazar ve Editör
 Weirdesign: Grafik tasarım

YÜRÜTME KURULU

Mike Barrett (WWF-Birleşik Krallık), Lydia Gaskell (WWF), Efraim Gomez (WWF), Melanie Janin (WWF), ANGU ANGU Kenneth (WWF Kongo Havzası Ormanı Merkezi), Thibault Ledecq (WWF-Vietnam), Irina Montenegro (WWF Ülke Ofisi Birimi), M. Rebecca Shaw (WWF-Küresel Bilim Ekibi), Daudi Sumba (WWF) ve Jeff Worden (WWF)

YAZARLAR

Mike Barrett (WWF-Birleşik Krallık), Guido Broekhoven (WWF), Stuart Chapman (WWF-Tigers Alive Girişimi), Dean Cooper (WWF), Stefanie Deinet (Londra Zooloji Derneği), Andrew Deutz (WWF-ABD), Robin Freeman (Londra Zooloji Derneği), Franziska Gaupp (Osnabrück Üniversitesi), Sarah Glaser (WWF-ABD), Brent Loken (WWF-Küresel Bilim Ekibi), Christine Madden (WWF-Mercan Üçgeni Programı), Vishwanie Maharaj (WWF-ABD), Valentina Marconi (Londra Zooloji Derneği), Louise McRae (Londra Zooloji Derneği), Robin Naidoo (WWF-ABD), Tom Powell (Exeter Üniversitesi), Jennifer Roberts (WWF-Tigers Alive Girişimi), Kirsten Schuijt (WWF), M. Rebecca Shaw (WWF-Küresel Bilim Ekibi), Steven R. Smith (Exeter Üniversitesi) ve Robin Naidoo (WWF-ABD), Tom Powell (Exeter Üniversitesi), Jennifer Roberts (WWF-Tigers Alive Girişimi), Kirsten Schuijt (WWF), M. Rebecca Shaw (WWF-Küresel Bilim Ekibi), Steven R. Smith (Exeter Üniversitesi) ve Elisa Vacherand (WWF)

WWF CONTRIBUTORS

Bu rapor, WWF Ağı genelindeki meslektaşlarımızın kapsamlı istişare ve katkılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. WWF uzmanları, Yaşayan Gezegen Raporu'nun içeriğine ilişkin uzmanlık bilgilerini ve geri bildirimlerini sunmuşlardır. Bu rapora yaptıkları paha biçilmez katkılar için en derin şükranlarımızı ve saygılarımızı sunarız.

ÖZEL TEŞEKKÜRLER

Exeter Üniversitesi'nden Tom Powell ve Steven R. Smith'e değerli görüşleri ve katkılar için teşekkür ederiz. Değerli meslektaşlarımız Neil Burgess (UNEP-WCMC), Cecil Haverkamp (Nature Action Tracker) ve EJ Milner-Gulland'a (Oxford Üniversitesi) katkılarından ötürü teşekkür ederiz. Ayrıca, içeriğin gözden geçirilmesinde katkıda bulunan meslektaşlarımıza teşekkür ederiz: Stuart Butchart (BirdLife International), David Curnick (Londra Zooloji Derneği), Adriana De Palma (Doğa Tarihi Müzesi), Craig Hilton-Taylor (IUCN), Sahil Nijhawan (Londra Zooloji Derneği), Andy Purvis (Doğa Tarihi Müzesi) ve Johan du Toit (Londra Zooloji Derneği). Yaptıkları çalışmalarla raporun 5. bölümüne ilham veren NATURE Impacts ve Nature Action Tracker ekiplerine teşekkür ederiz. Çalışma grubuna verdikleri destek için Elena Khishchenko (WWF) ve Patricia Schelle'ye (WWF), iş birliği ortaklarımızla eşgüdümü sağladığı için Lucy Young'a (WWF-Birleşik Krallık) teşekkür ederiz. Bunun yanı sıra, Yaşayan Gezegen Veritabanına (www.livingplanetindex.org) veri ekleme nezaketinde bulunan ve özellikle son iki yıl boyunca veri toplama çabalarımıza destek olan herkese teşekkür ederiz: Tatiana Dickins; Brezilya verileri: Filipe Serrano (São Paulo Üniversitesi), Helga Correa Wiederhecker (WWF-Brezilya), Rodrigo Jorge, Elildo Carvalho Jr., Bruno Sandy ve Marcelo Mukira Reis (Instituto Chico Mendes de Conservação da Biodiversidade); Afrika verileri: Githmi Wijedasa ve Ceri Webster.

WWF

WWF, 40 milyonun üzerinde takipçi ve 100'den fazla ülkeyi kapsayan bir küresel ağa sahip bağımsız bir doğa koruma kuruluşudur. WWF'in misyonu, biyolojik çeşitliliğin korunması, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması, aşırı tüketim ile kirliliğin azaltılması suretiyle doğal çevredeki bozulmanın durdurulması ve insanın doğa ile uyum içinde yaşadığı bir geleceğin kurulmasıdır.

LONDRA ZOOLOJİ DERNEĞİ (ZSL)

1826'da kurulan Londra Zooloji Derneği (ZSL), Birleşik Krallık ve dünyanın diğer bölgelerinde yaban hayatını yeniden canlandırmayı amaçlayan küresel bir bilim odaklı koruma kuruluşudur. ZSL bu yıl 200. kuruluş yıldönümünü kutluyor. Bu, önemli türleri korumaya, ekosistemleri restore etmeye, insan ve yaban hayatının bir arada yaşamasını sağlamaya adanmış iki yüzyıl demek. ZSL, dünyanın ilk bilimsel hayvan koruma merkezinin açılışından Zooloji Derneği'nin kurulmasına ve doğa koruma alanında küresel bilim camiasına önderlik yapmaya kadar uzanan tüm faaliyetlerinde, inovasyon ve iyimserlik değerlerine sahip çıkıyor. Londra Zooloji Derneği, Yaşayan Gezegen Endeksi'ni WWF iş birliği ile hayata geçirmektedir.

ATIF

WWF (2026) *Yaşayan Gezegen Raporu 2026 – Umut Bilimi*. WWF, Gland, İsviçre.

Tasarım ve infografikler: weirdesign.com

ISBN: 978-2-88085-322-8

Yaşayan Gezegen Raporu® ve Yaşayan Gezegen Endeksi® WWF'nin tescil edilmiş markalarıdır.

Kirsten Schuijt
WWF Genel Müdürü

Umut mesajı

Önümüzde büyük bir fırsat var. Bugün doğru seçimleri yaparak hem insanların hem de doğanın refah içinde olduğu bir gelecek inşa edebiliriz. Ancak bunu başarmak, bugüne kadar görülmemiş bir hızda ve ölçekte dönüşümü gerektiriyor.

2026 Yaşayan Gezegen Raporu'nda ortaya konan bilimsel veriler son derece açık: Ekonomik büyümeye yön veren sistemler, doğadaki tahribatı ve biyolojik çeşitlilik kaybını daha önce görülmemiş bir hızla artırıyor. Bu gidişatı durdurmak ve tersine çevirmek için, enerji ve gıda üretiminden ekonomilerimizi finanse etme biçimimize kadar tüm sistemleri dönüştürmemiz gerekiyor. Bu dönüşümün, karşı karşıya olduğumuz sorunun büyüklüğüyle orantılı olması ve küresel sistemleri hakkaniyetli ve kapsayıcı bir biçimde yeniden şekillendirmesi gerekiyor.

Kalıcı değişim hiçbir zaman tek bir aktörün çabasıyla sağlanamaz. İş dünyasının, finans kuruluşlarının, yerli ve yerel toplulukların, sivil toplumun, hükümetlerin ve bireylerin bu süreçte üstlenmesi gereken roller var. Çabalar ortak bir hedef doğrultusunda bir araya geldiğinde ve kararlılıkla sürdürüldüğünde değişim de kalıcı hale geliyor. Yıllar boyunca devam eden ortak çabalar birbirini besliyor ve dönüşümün kazandığı ivmeyi daha da güçlendiriyor.

İşte bu noktada umut, değişimin güçlü bir itici gücüne dönüşüyor. 2026 Yaşayan Gezegen Raporu'nda da ortaya konduğu gibi, ortak umudun tür popülasyonlarının iyileşmesinde ve enerji sistemlerinin dönüşümünde neler başarabileceğini gördük. Şimdi yapılması gereken, bu ortak çabayı daha da güçlendirmek, kapsamını genişletmek ve hedeflerimizi karşı karşıya olduğumuz sorunun büyüklüğüyle orantılı hale getirmektir.

Baskıdan ilerlemeye

Bir eşik noktası genellikle değişimin bir anda gerçekleştiği an olarak düşünülür. Oysa gerçekte bu değişim, kritik eşik aşılanaya kadar zaman içinde ve çoğu zaman fark edilmeden biriken baskıların sonucudur.

İlerleme de benzer bir seyir izler; nadiren düz bir çizgide gerçekleşir. Başlangıçta belirsiz görünen değişim, kararlılık, iş birliği ve aynı yönde atılan adımlar sayesinde zaman içinde şekillenir ve giderek hız kazanır.

Doğa kaybına ve iklim değişikliğine yol açan baskılar hâlâ çok güçlü. Habitat kaybı ve tahribatı, doğal kaynakların aşırı kullanımı ve iklim değişikliği türleri tehdit etmeye devam ediyor. Bu tehditlerin temelinde ise enerjiyi üretme, gıdayı yetiştirme ve ekonomilerimizi finanse etme biçimlerimiz yatıyor. Tüm bu baskılar bir araya gelerek, varlığımızı sürdürmek için bağımlı olduğumuz doğal sistemleri kritik eşiklere her zamankinden daha fazla yaklaştırıyor.

Ancak tablo bundan ibaret değil. Bu baskılar devam ederken, değişimin mümkün olduğunu gösteren başka gelişmeler de yaşanıyor.

Kaplan, mavi yüzgeçli orkinos ve yeşil deniz kaplumbağası gibi simgesel türlerin popülasyonlarında görülen iyileşme, uzun soluklu ve eşgüdümlü çabaların zaman içinde neler başarabileceğini gösteriyor. Ancak kalıcı başarı, doğa kaybının temel nedenlerini ele almayı ve bu kayba yol açan sistemleri dönüştürmeyi gerektiriyor.

Üstelik bu yöndeki ilerleme şimdiden başlamış durumda. Henüz her yerde veya gereken ölçekte olmasa da değişimin mümkün olduğunu göstermeye yetecek kadar yol alındı.

Enerji sektöründe, yalnızca on yıl önce uzak bir ihtimal olarak görülen dönüşüm artık hız kazanıyor. Güneş enerjisi birçok ülkede yeni elektrik üretim kapasitesi için en düşük maliyetli seçenek haline gelirken, 2024 yılında elektrikli araçlar dünya genelindeki yeni otomobil satışlarının dörtte birini oluşturdu.

Bugün gördüğümüz bu dönüşümün ardında, sonuçlar geniş ölçekte görünür hale gelmeden çok önce başlayan ve onlarca yıl boyunca sürdürülen politika, inovasyon ve iş birliği çabaları var. Şimdi ihtiyaç duyulan, bu ilerlemeyi sınırları, sektörleri ve toplulukları aşacak şekilde yaygınlaştırmak ve bir yerde atılan adımların başka yerlerdeki değişimi de güçlendirmesini sağlamaktır.

Değişim devam ediyor, ancak bizi nereye götüreceği henüz belli değil. Bugün ilk işaretlerini gördüğümüz ilerlemenin kalıcı bir dönüşüme evrilip evrilmeyeceğini, şimdi yapacağımız tercihler ve bunları ne kadar hızlı hayata geçireceğimiz belirleyecek.

Gerekli bilgiye, araçlara ve izleyebileceğimiz yollara sahibiz. Şimdi belirleyici olan, birlikte harekete geçme konusundaki ortak kararlılığımızdır.

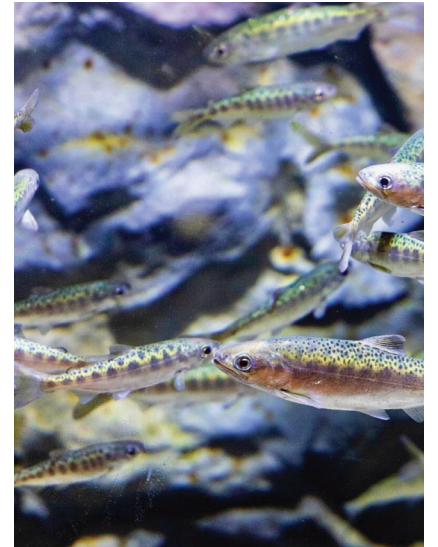
YÖNETİCİ ÖZETİ

Dünya üzerindeki her bir bitki, hayvan, mantar ve mikroorganizma gibi biz de yaşayan bir sistemin parçasıyız.

Bu sistem, yeryüzündeki yaşamın çeşitliliğini ve tüm canlıları birbirine bağlayan ekolojik ilişkiler ağını ifade eden biyolojik çeşitlilik sayesinde varlığını sürdürüyor. Tozlaşmayı sağlayan canlılar ve toprağı verimli kılan mikroorganizmalar sayesinde bitkisel gıdalar yetiştirebiliyoruz. İçme suyumuzu sağlıklı su havzalarından elde ediyoruz. Kullandığımız ilaçların büyük bir kısmının kökeninde bitkilerden, mantarlardan veya mikroorganizmalardan elde edilen moleküller bulunuyor. Yaşamımızın devamını mümkün kılan iklim koşulları da ormanların, okyanusların, turbalıkların ve çayırların sağladığı doğal dengeye bağlı. Ekonomik faaliyetlerimizin devamlılığı da doğanın bize sunduğu bu hizmetlere dayanıyor. Nitekim 2023 yılında küresel GSYİH'nin yarısına karşılık gelen yaklaşık 58 trilyon dolarlık ekonomik değer, doğaya bağımlı faaliyetlerden elde edildi. Biyolojik çeşitlilik tahrip edildiğinde ise ona dayanan tüm sistemler de bundan zarar görüyor.

Biyolojik çeşitliliğin karşı karşıya olduğu tahribat insanlık tarihinde görülmemiş bir hızla devam ediyor. Yaşayan Gezegen Endeksi (YGE) dünya genelinde omurgalı türlerin (memelliler, kuşlar, balıklar, sürüngenler ve amfibiler) izlenen popülasyonlarının ortalama büyüklüğünde yaşanan değişimi ölçen bir endekstir. 1970 ile 2022 arasındaki dönemde, endeksin izlediği yaban hayatı popülasyonlarının ortalama büyüklüğünde %73'lük bir küçülme yaşandı. Biyolojik çeşitliliğin farklı unsurlarını izleyen başka endeksler de bulunuyor. Kırmızı Liste Endeksi, türlerin karşı karşıya olduğu yok olma riskinde görülen değişimi incelerken, Biyoçeşitlilikteki Bozulmamışlık Endeksi, bir bölgedeki biyolojik çeşitliliğin ne kadarının sanayi öncesi döneme kıyasla bozulmadan günümüze kadar ulaştığını değerlendiriyor. Yok olan türlere ilişkin kayıtlar, türlerin insan öncesi döneme kıyasla 100 kat daha hızlı yok olduğunu gösteriyor. Biyolojik çeşitliliğe farklı açılardan yaklaşan bu dört endeks de aynı yöne işaret ediyor.

Yaşayan Gezegen Endeksi küresel ortalamalara odaklandığı için yerel düzeydeki farklılıkları ayrıntılı olarak yansıtmıyor. Bazı bölgelerde yaban hayatı popülasyonları diğerlerine kıyasla çok daha hızlı azalırken, bazı türlerin ve ekosistemlerin istikrarını koruduğunu, hatta iyileşme gösterdiğini görüyoruz. Endekste izlenen popülasyonların yaklaşık yarısında durum böyle. Bu son derece önemli bir bulgu; çünkü yaban hayatındaki azalmanın kaçınılmaz olmadığını gösteriyor. İnsanlar harekete geçtiğinde yaban hayatı yeniden canlanabiliyor.

**İnsanlar harekete geçtiğinde
yaban hayatı yeniden
canlanabiliyor.**

Bu örneklerin tümünün bazı ortak özellikleri var: Açık ve net bir hedef, edinilen deneyimler ışığında değiştirilebilen esnek bir plan, harekete geçme gücü ve koşullar zorlaştığında dahi kararlılıkla yola devam etme iradesi.

Koruma çalışmaları giderek daha büyük ölçeklerde olumlu sonuçlar veriyor

Kaplanlar bunun en çarpıcı örneklerinden biridir. 2010 yılında doğada yalnızca 3.200 kaplan kalmış ve türün yok oluşa doğru sürüklendiği düşünülmeye başlanmıştı. Ancak 2025 yılına gelindiğinde kaplan popülasyonunun %70'in üzerinde artarak 5.700'e ulaştığı tespit edildi. Benzer şekilde, yıllarca süren aşırı avlanma nedeniyle Atlas Okyanusu ve Büyük Okyanus'taki popülasyonları giderek azalan mavi yüzgeçli orkinoslar da toparlanarak artık nesli tehlike altında kabul edilmeyecek bir düzeye ulaştı. Güney Afrika'daki fil popülasyonları ise yaşam alanlarını paylaştıkları yerel toplulukların arazi yönetimine dahil edildiği bölgelerin çoğunda istikrar kazandı veya artmaya devam ediyor. 2025 yılında yeşil deniz kaplumbağası, yumurtlama alanlarının bulunduğu en az 80 ülkede 50 yıldır sürdürülen koruma çalışmaları sayesinde, "Tehlikede" kategorisinden "Düşük Riskli" kategorisine geçen ilk deniz kaplumbağası türü oldu.

Bu örneklerde iyileşmenin sağlanması yıllar aldı. Projelerde görev alanlar, çabalarının sonuç verip vermeyeceğini bilmeden çalışmalarını sürdürdü; siyasi engellere, bütçe kesintilerine ve uzun süre hiçbir ilerleme belirtisinin görülmediği zorlu dönemlere rağmen yollarına devam etti. Ancak hepsinin açık ve net bir hedefi, edinilen deneyimler ışığında değiştirilebilen esnek bir planı, harekete geçme gücü ve koşullar zorlaştığında dahi kararlılıkla yola devam etme iradesi vardı. Psikolojide bu unsurların bir araya gelmesi "umut" olarak tanımlanıyor.

Umut bir süreçtir

Umut, doğa koruma alanında çalışanların karmaşık ve belirsiz güçlükler karşısında uzun vadeli çabalarını sürdürebilmelerini sağlayan bir süreçtir. Dört bileşenden oluşur. Birincisi, bireyin veya topluluğun değerlerinden beslenen bir hedeftir. İkincisi, bu hedefe ulaşmak için izlenecek güvenilir bir yol, başka bir deyişle değişen koşullar ve edinilen yeni bilgiler ışığında uyarlanabilecek bir plandır. Üçüncüsü, gösterilen çabanın bir fark yaratacağına duyulan inanç, yani harekete geçme gücüdür. Dördüncüsü ise ilerleme durduğunda yola devam edebilme ve mevcut yollar kapandığında yeni yollar bulabilme kapasitesi, yani dayanıklılıktır. Bu dört bileşen birbirini güçlendirir. Umut farklı gruplara, topluluklara ve sektörlerle yayıldığında ve sınırları aştığında ortak bir güce dönüşür. Bu ortak umut, büyük ölçekli değişimin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini öngörmemizi sağlayan en güvenilir göstergelerden biridir.

Yukarıda verilen iyileşme örnekleri de şans eseri veya birkaç istisnai bireyin çabaları sayesinde değil, geniş kesimlere yayılan ve uzun yıllar boyunca sürdürülen ortak umut sayesinde gerçekleşmiştir

Konutların, ulaşım sistemlerinin ve sanayinin enerji ihtiyacını karşılamak için kömür, petrol ve doğal gaz yakılması, küresel sera gazı emisyonlarının yaklaşık dörtte üçüne neden oluyor. Bu emisyonların yol açtığı iklim değişikliğinin ise dünya genelindeki tüm ekosistemlerde biyolojik çeşitlilik kaybına neden olduğu artık biliniyor.

Aynı bileşenler, yok oluşa yol açan sistemleri de dönüştürebilir

Yukarıda ele alınan iyileşme örnekleri gerçek ve son derece önemli. Ancak bunlar, biyolojik çeşitlilik kaybını körükleyen çok daha büyük etkenlerin varlığını sürdürdüğü bir ortamda gerçekleşiyor. Üstelik bu etkenler tek bir tür veya bölgeyle sınırlı değil; doğadaki tahribatın büyük bölümünden sorumlu olan sistemlerin içinde yer alıyor.

Bu etkenlerin başında, enerjiyi üretme ve kullanma biçimimiz geliyor. Konutların, ulaşım sistemlerinin ve sanayinin enerji ihtiyacını karşılamak için kömür, petrol ve doğal gaz yakılması, küresel sera gazı emisyonlarının yaklaşık dörtte üçüne neden oluyor. Bu emisyonların yol açtığı iklim değişikliğinin ise dünya genelindeki tüm ekosistemlerde biyolojik çeşitlilik kaybına neden olduğu artık biliniyor.

İkinci etken, gıdayı üretme ve tüketme biçimimizdir. Tarım, tek başına habitat kaybı ve tahribatının en büyük nedeni ve biyolojik çeşitlilikteki azalmanın başlıca etkenidir. Aynı zamanda en büyük sera gazı emisyon kaynaklarından biridir ve mevcut gıda sistemi, beslenmeyle ilişkili hastalıkların giderek yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bilim insanları, dünyanın doğal sistemlerinin sağlıklı bir şekilde işleyişini sürdürebilmesi için aşılmaması gereken bazı güvenli sınırlar tanımlamıştır. Gezegenimiz, özellikle gıda sisteminin yarattığı baskılar nedeniyle, belirlenen dokuz sınırdan beşini halihazırda aşmış durumda. Üstelik gıda sistemi, insanların yeterli ve sağlıklı beslenmesini sağlamakta da yetersiz kalıyor: Dünya genelinde 673 milyondan fazla insan yetersiz beslenirken, bir milyardan fazla insan obeziteyle yaşıyor.

Üçüncü etken ise finans sistemidir. Sermayenin hangi sektörler ve faaliyetlere yönlendirildiğine ilişkin kararlar, bazı faaliyetlerin büyümesine, bazılarının ise küçülmesine yol açıyor. 2023 yılında doğaya zarar veren faaliyetlere 7,3 trilyon dolar aktarılırken, doğanın korunması ve onarılmasına yönelik faaliyetlere yalnızca 220 milyar dolar ayrıldı. Finansman akışının yönü değişmedikçe, biyolojik çeşitlilik kaybına yol açan faaliyetleri destekleyen mali kaynaklar da varlığını sürdürecektir.

Yukarıda ele alınan üç etkenin yarattığı olumsuz koşulları tersine çevirmek için doğa koruma çabaları tek başına yeterli değildir. Ancak kaplanların, orkinosların, fillerin ve deniz kaplumbağalarının durumunda iyileşme sağlayan ortak umut, bu sistemleri dönüştürmek için de harekete geçirilebilir. Bu umut; açık ve net hedeflere, güvenilir çözüm yollarına, harekete geçme gücüne ve zorluklar karşısında yılmadan devam etme iradesine dayanır ve yeterli sayıda kişi ve kurumun uzun vadeli çabalarıyla güç kazanır. Karmaşık bir sisteme stratejik ve odaklı bir yaklaşımla uzun süre boyunca müdahale edildiğinde, değişim başlangıçtaki yavaş ve çekişmeli seyrinden çıkarak hız kazanabilir ve kendi kendini güçlendiren bir süreç dönüşebilir. Bilim insanları, bir sistemde bu tür dönüşümlerin önünü açan kritik noktaları “olumlu eşikler” olarak tanımlıyor.

Olumlu eşikler

Böylesine büyük ölçekli sistemleri dönüştürmek, bu sistemleri ayakta tutan altyapıların, yasal düzenlemelerin, piyasaların ve yerleşik alışkanlıkların büyüklüğü ve uzun yıllara dayanan geçmişi nedeniyle imkânsız görünebilir. Ancak karmaşık sistemlerde değişim her zaman doğrusal bir seyir izlemez. Görünürde her şey aynı kalırken, aslında değişimin koşulları adım adım oluşuyor olabilir. Ardından kritik bir eşik aşılar ve dönüşüm birden hız kazanır. Eşik noktaları genellikle mercan resiflerinin çökmesi veya Amazon yağmur ormanlarının karbon yutağı işlevini geri döndürülemez biçimde kaybetmesi gibi olumsuz gelişmelerle ilişkilendirilse de aynı dinamikler ters yönde de işleyebilir. Olumlu eşik noktası, bir sistemin kritik bir eşiği aşarak daha sağlıklı bir duruma geçtiği ve güçlenen geri besleme döngüleri sayesinde değişimin kendi kendini pekiştirmeye başladığı noktadır. Bu eşik aşıldığında değişim hızlanır, maliyeti azalır ve eskiye dönüş giderek zorlaşır.

Enerji dönüşümü bunun nasıl gerçekleştiğini gözler önüne seriyor. Yirmi yıl önce güneş enerjisi, daha çok uydularda ve hesap makinelerinde kullanılan niş bir teknolojiydi. Bugün ise birçok ülkede en ucuz elektrik üretim kaynağı haline geldi ve güneş enerjisindeki kurulu güç her üç yılda bir iki katına çıkıyor. 2024 yılında elektrikli araçlar, dünya genelindeki yeni araç satışlarının %25’ini oluşturdu. Dünyanın en varlıklı ülkelerinde kömür kullanımı ise giderek azalıyor. Oysa dönüşümün başladığı yıllarda bu gelişmelerin hiçbiri tahmin edilemiyordu. Bugün geline noktanın ardında politika desteği, başarısız denemeler, yeni girişimler ve kararlılıkla sürdürülen yaklaşık 50 yıllık bir çaba var. Artık dönüşüm kendi kendini besleyen bir sürece dönüşmüş durumda. Küresel enerji sistemi olumlu eşiği aşarak hızlanma aşamasına geçti. Yenilenebilir enerji teknolojileri artık fosil yakıtların yerini, bundan yalnızca 10 yıl önce öngörülmesi dahi güç olan bir hızla alıyor.

Bugün bulunduğumuz noktaya düz bir yoldan gelmedik; bundan sonra da yolun sorunsuz ilerlemesi beklenemez. Dönüşümün her aşamasında, mevcut konumlarını ve çıkarlarını kaybetme riskiyle karşı karşıya olan sektörlerin ve siyasi çıkar gruplarının direnciyle karşılaşıldı. Son yıllarda bu direncin bazı bölgelerde daha da güçlendiğini görüyoruz. Ancak direnç de dönüşüm sürecinin bir parçasıdır; aynı zamanda yaşanan değişimin, mevcut düzenden çıkar sağlayan kesimler tarafından tehdit olarak algılanacak kadar etkili olduğunun bir göstergesidir. Bu direnci aşmak ise değişen koşullara uyum sağlamayı, zorluklar karşısında yılmadan devam etmeyi ve kararlılığı korumayı gerektirir.

Dönüşümün her aşamasında, mevcut konumlarını ve çıkarlarını kaybetme riskiyle karşı karşıya olan sektörlerin ve siyasi çıkar gruplarının direnciyle karşılaşıldı.

Gösterilen çabaların sonuçları henüz görünür hale gelmediği için ilerleme yavaşmış gibi görünebilir. Oysa bu aşama, dönüşümün hız kazanması için gerekli koşulların oluşturulduğu ve hedef doğrultusunda kararlılıkla ilerlemenin kritik önem taşıdığı bir dönemdir.

Gıda ve finans sistemleri dönüşüm sürecinin henüz ilk aşamalarında. Şu anda bilim insanlarının “dönüşümün önünü açma aşaması” olarak tanımladığı; yeni fikirlerin denendiği, politikaların geliştirildiği ve koalisyonların oluşturulduğu bir dönemden geçiyorlar. Gösterilen çabaların sonuçları henüz görünür hale gelmediği için ilerleme yavaşmış gibi görünebilir. Oysa bu aşama, dönüşümün hız kazanması için gerekli koşulların oluşturulduğu ve hedef doğrultusunda kararlılıkla ilerlemenin kritik önem taşıdığı bir dönemdir. Bu sistemlerin olumlu eşikleri aşmasını sağlayacak araçların neler olduğunu biliyoruz. Gıda sisteminde doğa üzerinde olumlu etki yaratan üretime, sağlıklı ve sürdürülebilir beslenme alışkanlıklarına ve gıda kaybı ve israfının azaltılmasına öncelik verilmesi gerekiyor. Finans sisteminde ise kurumların doğa ve iklimle bağlantılı finansal riskleri değerlendirmesini zorunlu kılan, doğaya zarar veren faaliyetlere finansman sağlanmasını engelleyen ve yıllık yaklaşık 1.3 trilyon dolarlık biyolojik çeşitlilik finansman açığının kapatılmasına katkıda bulunan daha öngörülebilir bir düzenleyici ortamın oluşturulması gerekiyor. Bunların hiçbiri henüz geliştirilmemiş yeni teknolojilere bağlı değil. Asıl gereken, sonuçların henüz görünür olmadığı zorlu dönemlerde dahi doğru yönde adımlar atmaya sabır ve kararlılıkla sürdürmek.

Bugün olumsuz sonuçlara yol açan finansman akışlarının büyüklüğü, aslında dönüşümü sağlamak için ne kadar büyük bir potansiyel bulunduğunu da gösteriyor. Küresel ölçekte, çevreye zarar veren tarım sübvansiyonlarına yılda yaklaşık 470 milyar dolar, fosil yakıtlara ise yaklaşık 7 trilyon dolar destek sağlanıyor. Bu kaynakların yalnızca bir bölümünün dahi sürdürülebilir faaliyetlere yönlendirilmesi, dönüşümün ekonomik dinamiklerini kökten değiştirebilir.

Şekil ES.1 Olumlu eşiğe geçişin aşamaları veya S eğrisi: Olumlu bir eşiğin aşılmasına uzanan değişim süreci, S eğrisi boyunca genel olarak üç aşamada gerçekleşir: dönüşümün önünü açma, hızlanma ve istikrar kazanma. Enerji sistemi şu anda hızlanma aşamasındayken, gıda ve finans sistemleri henüz dönüşümün önünü açma aşamasındadır.

Hakkaniyet olmadan bu iş yürümez

Enerji, gıda ve finans sistemlerinde gerçekleşecek büyük ölçekli bir dönüşüm; maliyetlerin, faydaların, iş imkânlarının ve siyasi nüfuzun yeniden dağılımını da beraberinde getirecektir. Bu sürecin nasıl yönetileceği, dönüşümün başarılı olup olmayacağını belirleyen temel unsurlardan biridir. Doğanın tahribatından en fazla etkilenen kesimler, çoğu zaman bu tahribatı durdurmaya yönelik çalışmaların sonuçlarından da doğrudan etkileniyor. Üstelik bu kesimlerin alınan kararlar üzerinde çoğu zaman yeterli söz hakkı bulunmuyor. Küçük ölçekli çiftçiler ve balıkçılar, dönüşüm geçirmesi gereken sektörlerde çalışan işçiler, gıda ve enerji fiyatlarındaki artıştan ilk etkilenecek dar gelirli haneler ile biyolojik çeşitlilik açısından dünyanın en zengin kara ve su alanlarından bazılarında yaşayan ve bu alanların korunmasında önemli rol oynayan yerli ve yerel topluluklar bu kesimler arasında yer alıyor.

Bu topluluklar, sürecin sonunda yalnızca görüşlerine başvurulacak paydaşlar olarak görülmemelidir. Dönüşümün başarıya ulaşması, onların daha en başından sürecin merkezinde yer almasına bağlıdır. Dünyanın dört bir yanındaki örnekler, yerli ve yerel toplulukların hakları yasal güvence altına alındığında ve yaşadıkları ve kullandıkları kara ve su alanlarının yönetiminde gerçek anlamda söz sahibi olduklarında, doğa koruma çalışmalarının daha kalıcı sonuçlar verdiğini gösteriyor. Yerli toplulukların yönetimindeki ormanlarda tahribat çok daha düşük düzeylerde kalıyor. Yerel balıkçı toplulukları koruma önlemlerinin tasarlanmasına ve uygulanmasına dahil edildiğinde ise balık stokları çok daha hızlı toparlanıyor. Toprakla ve suyla en yakın ilişki içinde olanlar karar alma süreçlerine dahil edildiğinde, elde edilen sonuçlar da daha kalıcı oluyor.

Dönüşüme daha geniş bir açıdan bakıldığında da aynı yaklaşımın geçerli olduğu görülüyor. Geçim kaynakları fosil yakıtlara bağlı olan işçilerin soyut vaatlerden ziyade, yeniden eğitim, sosyal koruma ve etkilenen bölgelere yapılacak yatırımlarla desteklenen gerçekçi yeni iş olanaklarına ihtiyacı var. Doğa üzerinde olumlu etki yaratan uygulamalara geçiş yapan çiftçilerin ise finansmana ve teknik desteğe erişebilmesi ve ürünlerini satabilecekleri pazarlara ulaşabilmesi gerekiyor. Tüketimlerinin çevresel ayak izi büyük olan varlıklı ülkelerin, yalnızca kendi sınırları içindeki etkilerden değil, ithal ettikleri ürünlerin üretildiği ülkelerde yol açtıkları çevresel tahribattan da sorumluluk üstlenmeleri gerekiyor. Dönüşümün yaratacağı yeni sektörlerin, iş imkânlarının ve yatırım fırsatlarının da değişimin maliyetini en fazla üstlenen bölgelere ve topluluklara ulaşması gerekiyor.

Dönüşüm süreçlerinde faydalar ön plana çıkarılırken maliyetler göz ardı edildiğinde, değişime yönelik toplumsal destek de zayıflıyor. Dönüşümün dışında bırakılan kesimler ise geçimlerini ve geleceklerini korumak için, terk edilmesi hedeflenen mevcut sistemleri savunmak zorunda kalabiliyor. Bir dönüşümün uzun vadede devam edip edemeyeceğini veya karşılaştığı baskılar sonucunda sekteye uğrayıp uğramayacağını belirleyen temel unsurlardan biri hakkaniyettir.

Toprakla ve suyla en yakın ilişki içinde olanlar karar alma süreçlerine dahil edildiğinde, elde edilen sonuçlar da daha kalıcı oluyor.

2030 hedefine kilitlenmiş, toplumun tamamını kapsayan yaklaşım

2020 yılında dünya ülkelerinin neredeyse tamamı, 2050 yılına kadar insan ve doğanın uyum içinde yaşadığı bir dünya yaratma hedefi doğrultusunda, 2030 yılına kadar biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmayı ve tersine çevirmeyi amaçlayan bir plan üzerinde uzlaştı. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi olarak adlandırılan bu plan, doğanın korunması konusunda bugüne kadar ortaya konan en iddialı küresel taahhüdü temsil ediyor. Plan, ulaşılması gereken hedefleri açıkça ortaya koyarken, bu hedeflere ulaşmak için gerekli iş birliğinin de çerçevesini çiziyor. Ancak bugüne kadar atılan adımların kapsamı ve ölçeği, planın öngördüğü sonuçlara ulaşmak için yeterli değil. Bunun için üç temel değişikliğe ihtiyaç var.

Öncelikle ülkeler, yalnızca ulusal politikalarının gerektirdiği ölçüde değil, küresel ölçekte yaratıkları gerçek etkilerle orantılı taahhütlerde bulunmalıdır. Tüketim alışkanlıkları dünyanın başka bölgelerinde ormansızlaşmaya, su kaynaklarının tükenmesine veya türlerin yok olmasına yol açan bir ülke, bu etkilerin sorumluluğunu da üstlenmelidir. Benzer şekilde, biyolojik çeşitlilik açısından dünyanın en zengin bölgelerinden bazısına ev sahipliği yapan bir ülke, koruduğu bu doğal zenginliğin küresel ölçekte taşıdığı değerle orantılı finansman ve desteğe erişebilmelidir.

İkinci önemli değişiklik, hükümetlerin ellerindeki araçları, olumlu eşiklerin aşılmasına olanak sağlayacak elverişli koşulları yaratmak için kullanmaya başlamasıdır. Ekonomideki pek çok aktör, hükümet politikalarının sağlayacağı öngörülebilirlik olmadan gereken hızda harekete geçemez. Finans sektörü bunun iyi bir örneğidir. Doğaya zarar veren faaliyetleri finanse etmeyi durduran bir banka, aynı adımı atmayan rakipleri karşısında müşteri ve iş kaybedebilir. İlk harekete geçenlerin bu şekilde dezavantajlı duruma düşmesi, sektörün zararlı faaliyetleri desteklemeyi sürdürmesine ve mevcut düzenin devam etmesine yol açabilir. Oysa hükümetler, merkez bankaları ve finansal düzenleyici kuruluşlar, sektördeki tüm aktörlere kredi ve yatırımlarının doğa ve iklim üzerindeki etkilerini değerlendirme ve sonuçlarını kamuoyuna açıklama yükümlülüğü getirirse, ilk adımı atmanın yarattığı bu dezavantaj ortadan kalkar ve sermaye giderek daha fazla sürdürülebilir faaliyetlere yönelir. Aynı yaklaşım enerji ve gıda sektörleri için de geçerlidir. Hükümetler; sübvansiyonların yeniden düzenlenmesi, zorunlu açıklama yükümlülükleri, kamu alımları, vergi politikaları ve uzun vadeli ve öngörülebilir bir düzenleyici çerçeve gibi araçları kullanarak dönüşümün önünü açma aşamasından hızlandırma aşamasına geçişi sağlayabilir. Bu araçlar devreye sokulmadığında, en istekli işletmeler, yatırımcılar ve topluluklar bile gereken hızda ilerleyemez.

Hükümetler de dönüşümü tek başlarına gerçekleştiremez. Toplumun tamamını kapsayan bir yaklaşım, sonuçları etkileyebilecek herkesin elindeki tüm araçları harekete geçirmesini gerektirir. İşletmeler üretim biçimlerini, yatırımcılar ise yatırımlarını yönlendirdikleri alanları değiştirir. Yerel yönetimler giderek kalabalıklaşan kentlerin gelişimine yön verir. Sivil toplum kuruluşları savunuculuk faaliyetleri yürütür, hesap verebilirliği güçlendirir ve değişime yönelik toplumsal destek oluşturur. Yerli ve yerel topluluklar, yaşadıkları ve yararlandıkları kara ve deniz alanlarının korunmasında sorumluluk üstlenir. En kalıcı ilerleme ise koşullar zorlaştığında dahi tüm bu kesimlerin katkılarını sürdürmesini sağlayan güçlü koalisyonlar sayesinde elde edilir.

Öte yandan, her eylem her ülke tarafından gerçekleştirilemez, hatta bazı ülkeler çok taraflı anlaşma süreçlerini bekleyemeyecek durumdadır. Kayda değer ilerlemelerin büyük bir kısmı, küresel süreçlerin acil ihtiyaçlara yanıt vermekte yetersiz kaldığı durumlarda birlikte hareket eden ülke koalisyonları sayesinde sağlanıyor. Bu koalisyonlardan biri, Brezilya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Endonezya ve bazı Avrupalı paydaşları bir araya getiren Tropical Forest Forever Facility. Girişim, yağmur ormanlarını korumak üzere yıllık bir fon oluşturmayı amaçlıyor. Fosil yakıtları kullanmaktan vazgeçme kararı alan ülkeleri bir araya getiren Santa Marta topluluğu da bir diğer örnek. Bu koalisyonlar, Küresel Biyolojik Çeşitlilik Çerçevesi'nin yerine geçmekten ziyade, onunla birlikte hareket ediyorlar. Dönüşüm yoluna baş koymuş hükümetlerin, daha genel süreçler yaygınlaşana kadar bilimin gerektirdiği hızda ilerlemelerini sağlıyorlar.

Üçüncü önemli değişim alanı ise ilerlemenin bağımsız ve güvenilir yöntemlerle izlenmesidir. Ülkelerin ve diğer aktörlerin gerçekte ne yaptığını, hangi uygulamaların sonuç verdiğini ve hangi alanlarda tikanıklık yaşandığını açık ve güvenilir biçimde ortaya koyan bir izleme mekanizması olmadığında, taahhütlerden sapılabilir, ilerleme yavaşlayabilir ve edinilen deneyimler doğrultusunda gerekli adımları zamanında atma fırsatı kaçırılabilir.

Kayda değer ilerlemelerin büyük bir kısmı, küresel süreçlerin acil ihtiyaçlara yanıt vermekte yetersiz kaldığı durumlarda birlikte hareket eden ülke koalisyonları sayesinde sağlanıyor.

2030'a doğru zaman daralıyor

Biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek için ihtiyaç duyduğumuz bilgi, teknoloji, finansman ve çerçeveler büyük ölçüde mevcut ve dünyanın pek çok yerinde harekete geçilmiş durumda. Ancak zaman giderek daralıyor. Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi ile 2030 yılına kadar biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek, aynı zamanda bu kayba yol açan sistemlerin dönüşümünde önemli ilerleme sağlamak üzere küresel ölçekte uzlaşmaya varıldı. Enerji sistemi olumlu eşiği aşmış ve hızlanma aşamasına geçmiş durumda. Gıda ve finans sistemleri ise hâlâ dönüşümün önünü açma aşamasında. 2030 hedeflerine ulaşılabilmesi için bu sistemlerin de içinde bulunduğumuz on yıl sona ermeden olumlu eşiği aşması gerekiyor. Olumlu eşiğe ulaşmadan geçen her yıl, dönüşümün yaygınlaşması ve istikrar kazanması, aynı zamanda bugüne kadar yaşanan kayıpların telafi edilmesi için elimizde kalan süreyi daha da kısaltıyor.

Önümüzdeki birkaç yılın temel görevi, bu sistemlerin olumlu eşikleri aşmasını sağlamak olacak. Bunun için neler yapılması gerektiğini biliyoruz: Doğaya zarar veren sübvansiyonları sürdürülebilir faaliyetlere yönlendirmek; finans kuruluşlarına faaliyetlerinin doğa üzerindeki etkilerini açıklama yükümlülüğü getirmek; ekosistemleri koruyan yöntemlerle üretilen gıdaya istikrarlı talep yaratacak şekilde kamu alımlarını düzenlemek; işletmelere ve yatırımcılara uzun vadeli öngörülebilirlik sağlayacak politikalar oluşturmak; küresel uzlaşma süreçlerinden daha hızlı ilerlemeye hazır ülke koalisyonlarını genişletmek ve yerli ve yerel toplulukların karar alma ve uygulama süreçlerinde gerçek anlamda söz sahibi olmasını sağlamak. Bu araçların hiçbirisi tek başına yeterli değil. Ancak kararlı ve eşgüdümlü biçimde uygulandıklarında, 2030'dan önce dönüştürülmesi gereken sistemlerde ekonomik dinamikleri, politikaları ve toplumsal kabulü gerekli hızda değiştirebilirler.

Bu çalışmalar düz bir çizgide ilerlemeyecektir. Zaman zaman engellerle karşılaşılacak, elde edilen sonuçların ulaşılması gereken ölçeğin yanında çok küçük kaldığı dönemler yaşanacak ve sürece dahil olanların rehavete kapıldığı anlar olacaktır. Ancak bunların hiçbirisi gösterilen çabanın sonuçsuz kaldığı anlamına gelmez. Başarıya ulaşip ulaşamayacağımızı belirleyecek olan, değişim kendi kendini besleyen bir sürece dönüşene kadar yeterli sayıda insanın, kurumun ve ülkenin ortak hedef doğrultusunda kararlılıkla çalışmayı sürdürüp sürdüremeyeceğidir.

Bu raporda ortaya konan tür popülasyonlarındaki iyileşmeler, sonuç alacaklarının hiçbir garantisi olmadığı, hatta bu sonuçları kendi yaşamları boyunca göremeyebilecekleri halde yıllarca kararlılıkla çalışan insanların çabaları sayesinde gerçekleşti. Şimdi enerji, gıda ve finans sistemlerinde ihtiyaç duyulan dönüşüm de bizden aynı kararlılığı bekliyor; üstelik çok daha kısa sürede ve çok daha büyük ölçekte. Farklı bir gelecek yaratma fırsatımız giderek azalıyor, ancak henüz kaybolmuş değil. İzleyebileceğimiz güvenilir yollar, harekete geçme gücümüz ve tüm bu çabaya değecek bir hedefimiz var. 2030'un bizden istediği, bunları şimdi harekete geçirmek.

WWF-Türkiye olarak, DKMP 7. Bölge Müdürlüğü iş birliğiyle Adana Akyatan'da yürüttüğümüz yeşil deniz kaplumbağası izleme ve koruma çalışmalarımızın 21. yılını kutluyoruz.

Akdeniz'de Yerel Umudun İzleri:

İnsanlık tarihi boyunca çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu; farklı yeryüzü şekilleri ve iklim kuşaklarıyla, üç tarafını çevreleyen deniz ve kıyıları, akarsuları ve gölleri, bozkırları ve ormanlarıyla zengin bir doğal mirasa sahip. Türkiye coğrafyasının büyük bölümü, küresel ölçekte önemli üç biyoçeşitlilik sıcak noktasının kesişiminde yer alıyor: Kafkasya, Akdeniz ve İran-Anadolu. Biyoçeşitlilik açısından ılıman kuşağın en zengin ülkelerinden biri olan Türkiye için bu zenginlik, aynı zamanda dünyamıza ve geleceğimize karşı büyük bir sorumluluk anlamına geliyor. Bu sorumluluktan hareketle, ekosistemlerin toparlanabilmesi için bölgesel ölçekte kararlı müdahalelere ihtiyaç var.

WWF-Türkiye'den 21 Yıllık Yeşil Deniz Kaplumbağası Koruma Yolculuğu

Akdeniz'in en önemli kumsal ve sulak alan ekosistemlerinden biri olan Adana'daki Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Doğu Akdeniz'de yeşil deniz kaplumbağalarının (*Chelonia mydas*) en kritik yuvalama alanlarından biri. Ancak alanın insan baskısı, kıyı tahribatı ve yuvaların yırtıcılar tarafından tahrip edilme tehdidi altında bulunması, türün Akdeniz alt popülasyonunun geleceği için risk oluşturuyor.

WWF-Türkiye olarak bundan tam 21 yıl önce, bu tehditler karşısında biyoçeşitlilik kaybının kaçınılmaz olmadığı inancıyla kamu kurumları ve yerel paydaşlarla birlikte yeşil deniz kaplumbağalarının geleceğini korumak için uzun soluklu bir çalışmaya başladık. 2026 Yaşayan Gezegen Raporu'nun "Umut Bilimi" yaklaşımının gösterdiği gibi kalıcı değişim, ancak açık bir hedef, esnek çözüm yolları, harekete geçme gücü ve kararlılıkla mümkündür.

Akyatan'da, 2006 yılından bu yana, DKMP 7. Bölge Müdürlüğü iş birliğiyle yürütülen Yeşil Deniz Kaplumbağası İzleme ve Koruma Projesi kapsamında, her üreme sezonunda,

- yuva yapan dişi deniz kaplumbağalarının ölçümleri alınarak markalama yoluyla bireysel olarak tanımlanması,
- yuva sıcaklıklarının ölçülerek yavruların cinsiyet dağılımının izlenmesi,
- yuvaların tespit edilmesi ve çakal yırtıcılığına karşı bir bölümünün özel kafesleme yöntemleriyle korunması,
- su basma riski durumunda yuvaların daha güvenli noktalara taşınması,
- ergin dişi bireylere uydu cihazları takılarak göç yolları ve beslenme alanlarına ilişkin veri toplanması,
- yumurtadan çıkan yavruların güvenli denize ulaşmalarının sağlanması

çalışmaları gerçekleştiriliyor.

Akyatan'daki çalışmalar, zorlu saha koşullarına rağmen bilimsel izleme faaliyetlerinin ötesine geçerek yüzlerce gönüllü, akademisyen, DKMP ekibi ve bölge sakinlerinin ortak çabaları; kurumsal ve bireysel destekçilerin, düzenli bağışçıların katkılarıyla bir umut hikâyesine dönüştü.

Bu ortak çalışma, bugün küresel ölçekte tanıklık ettiğimiz iyileşme örneklerinin Türkiye'deki somut yansımalarından biri. Nitekim Yaşayan Gezegen Raporu 2026'da dikkat çekildiği üzere, yeşil deniz kaplumbağaları 50 yılı bulan küresel koruma çabaları sayesinde tehlike altındaki türler kategorisinden çıkarak önemli bir toparlanma ivmesi yakalamış durumda.

Akyatan'da koruma altına alınan binlerce yuva ve denize ulaştırılan yüz binlerce yavru, türün Akdeniz'deki popülasyonunun korunmasına katkı sunuyor. Akdeniz ölçeğinde yıllardır sürdürülen koruma çalışmalarıyla elde edilen bu somut sonuçlar, doğru stratejiler ve kararlı çalışmalarla olumlu değişimin mümkün olduğunun kanıtı.

Akyatan deneyimi, yerel ekosistemlerin korunması ile küresel koruma hedeflerinin birbirini nasıl tamamlayabileceğini gösteriyor. İlerlemenin zaman zaman yavaş hissedildiği dönemlerde dahi sahada kalmaya devam eden bu kararlılık, "Umut Bilimi" yaklaşımının Akdeniz'deki somut örneklerinden biri.

Bu hikâye, doğa korumanın sabır, bilim, iş birliği ve kararlılık gerektirdiğini gösteriyor. Bu ortak çalışmayla yeşil deniz kaplumbağalarının yaşam döngüsünü korumaya devam ederken tüm doğa dostlarını bu umudun parçası olmaya davet ediyoruz.

Yeşil deniz kaplumbağalarını korumak #BirlikteMümkün

Sayılarla Yeşil Deniz Kaplumbağası Akyatan Umut Hikâyesi

283.000
denize ulaşan
yaklaşık yavru

+500
gönüllü

19 uydu cihazı
takılan dişi

8.200
belirlenen
yaklaşık yuva

4 alanda çekilen
belgesel

19 hazırlanan
teknik rapor

Yeşil deniz kaplumbağası, küresel ölçekte 2025 yılında, en az 80 ülkede 50 yıldır sürdürülen koruma çalışmaları sayesinde, "Tehlikede" kategorisinden "Düşük Riskli" kategorisine geçen ilk deniz kaplumbağası türü oldu. Türün koruma statüsündeki bu tarihi iyileşme, tesadüf bir gelişme değil; Akyatan gibi kritik yuvalama alanlarında inatla sürdürülen yerel koruma çalışmalarının da parçası olduğu küresel koruma çabalarının bir sonucu.

2026 YAŞAYAN GEZEĞEN RAPORU

Umut Bilimi

WWF AĞI OFİSLERİ

Almanya	Portekiz
Amerika Birleşik Devletleri	Singapur
Avustralya	Türkiye
Avusturya	Yeni Zelanda
Belçika	Yunanistan
Birleşik Krallık	
Brezilya	
Çin	*Orta ve Doğu
Danimarka	Avrupa Ofisleri:
Endonezya	Bulgaristan
Filipinler	Çekya
Finlandiya	Macaristan
Fransa	Romanya
Güney Afrika	Slovakya
Hindistan	Ukrayna
Hollanda	
Hong Kong	
İspanya	
İsveç	
İsviçre	
İtalya	
Japonya	
Kanada	
Kenya	
Kolombiya	
Kore	
Malezya	
Norveç	
Orta ve Doğu Avrupa *	
Pakistan	
Polonya	

ÜYE KURULUŞLAR

- Emirates Nature (BAE)
- Fundación Vida Silvestre (Arjantin)
- Pasaules Dabas Fonds (Letonya)

WWF-Dünya Doğayı Koruma Vakfı (eski adıyla World Wildlife Fund) 1961’de kurulmuş olan, merkez ofisi İsviçre’nin Gland şehrinde yer alan ve yaygın olarak WWF olarak anılan kuruluştur.

WWF OFİSLERİ

Adria	Nepal
Adria-Sırbistan	Orta Afrika Cumhuriyeti
Akdeniz	Orta Asya
Azerbaycan	Papua Yeni Gine
Belize	Paraguay
Bhutan	Pasifik, Fiji
Bolivya	Peru
Çin Temsilciliği	Şili
Demokratik Kongo	Solomon Adaları
Cumhuriyeti	Tanzanya
Ekvador	Tayland
Ermenistan	Uganda
Gabon	Vietnam
Guatemala-Mezoamerikan	WWF Avrupa Politika Ofisi,
Mercan Resifi	WWF EPO
Guyana	Zambiya
Guyanalar	Zimbabve
Honduras	
Kafkaslar	
Kamboçya	
Kamerun	
Kongo Cumhuriyeti	
Kuzey Afrika	
Laos	
Madagaskar	
Meksika	
Moğolistan	
Mozambik	
Myanmar	
Namibya	

YAYIN HAKKINDA

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) (World Wide Fund for Nature, eski adıyla World Wildlife Fund), Gland, İsviçre (“WWF”) tarafından Ekim 2026’da yayımlanmıştır.

Bu yayının tamamı ya da herhangi bir bölümünün yeniden basımı veya çoğaltılması aşağıda belirtilen kurallara tabidir ve raporun başlığı ile telif sahibi olarak yukarıda belirtilen yayımcının ismi kullanılarak yapılabilir.

TAVSİYE EDİLEN ALINTILAMA ŞEKLİ

WWF (2026) *Yaşayan Gezegen Raporu 2026 – Umut Bilimi*. WWF, Gland, İsviçre.

Metin ve grafikler: © 2026 WWF Tüm hakları saklıdır.

Bu yayının (fotoğraflar hariç) eğitim veya diğer ticari olmayan amaçlar için yeniden basımına veya çoğaltılmasına, WWF’e yazılı ön bildirim yapılması ve yukarıda belirtilen alıntılama şekline uyulması koşuluyla izin verilir. WWF’in yazılı ön izni olmaksızın, bu yayının yeniden satış veya başka ticari amaçlarla yeniden basımı veya çoğaltılması yasaktır. Fotoğrafların herhangi bir amaçla yeniden basımı veya çoğaltılması WWF’in yazılı ön iznine tabidir.

YASAL UYARI

Bu raporda geçen coğrafi varlıkların isimleri ve materyallerin sunulmuş biçimleri, hiçbir şekilde WWF’in herhangi bir ülke, bölge ya da alanın veya bunların yönetimlerinin yasal durumuna ilişkin, ya da bunların hudutlarının veya sınır çizgilerinin belirlenmesine ilişkin görüşünün ifadesi değildir.

2026 YAŞAYAN GEZEĞEN RAPORU

Umut Bilimi

© 2026

100% geri dönüştürülmüş kağıt.
WWF® and ©1986 Panda
amblemi, WWF – Dünya
Doğayı Koruma Vakfı tescilli
markalarıdır. Tüm hakları
saklıdır. WWF, Rue Mauverney
28, 1196 Gland, İsviçre.

Daha fazla ayrıntı için web
sitemizi ziyaret edin:
livingplanet.panda.org.

Dünyanın doğal çevresini korumak ve
insanın, doğayla uyum içinde
yaşadığı bir geleceği kurmak için çalışıyoruz.

birliktemümkün.

wwf.org.tr

